

Opintojen nopeuttamisen hinta

19.1.2013

Poliitikot keskustelevat ahkerasti keinoista, joilla korkeakouluopintoja voitaisiin nopeuttaa ja pidentää työuria niiden alkupäästä. Keskustelijat helposti antavat sen vaikutelman, että korkeakoulut ja niiden opiskelijat eivät silkkaa laiskuuttaan hoida asiaa kuntoon. Katsotaanpa asiaa tekniikan opiskelun näkökulmasta.

Ensinnäkin, nopeampi valmistuminen tekniikan alalla ei välttämättä jatka työuria lainkaan. Enemmistö edistyneistä opiskelijoista on töissä omalla alallaan ja opiskelijat ovat joustavaa työvoimaa, joka työmarkkinoilla paikkaa merkittävän aukon. Jos opiskelija valmistuu nopeasti ilman työkokemusta, on työnantajalle suuri riski palkata hänet alan töihin ja työllistyminen voi viivästyä. Tällaiselle vastavalmistuneelle ei myöskään voi antaa yhtä vastuullisia tehtäviä kuin hitaammin valmistuneelle, jolla on alan työkokemusta.

Miten sitten valmistumista voisi nopeuttaa? Menossa oleva lukukausimaksukokeilu osoittaa, että vuosiperusteinen lukukausimaksu, jonka voi normiajan maksaa vaikkapa opintoselillä tai stipendillä, pakottaa muuttamaan opintojen rakennetta ja yliopiston toimintatapoja niin, että kaikki palvelee nopeaa valmistumista: (a) kurssit järjestetään selvästi putkeen, jossa ne voi maisteriohjelmassa suorittaa kolmessa lukukaudessa, (b) kurssit on todella hyvin mietitty (c) sivulle vilkuilua, joka voisi hidastaa valmistumista, ei rohkaista eikä paljon edes sallita (d) opintojen ohjaukseen panostetaan ja (e) ohjelman kannalta sopivana hetkenä professori antaa diplomityön aiheen ja osoittaa sille ohjaajan laitokselta. Työ tehdään palkatta. Opiskelijaa taas painostaa yrittämään se, että kolmannen vuoden alussa, lukukausimaksu lankeaa maksettavaksi omasta pussista.

Suomalaisten tekniikan alan yliopistojen ja korkeakoulujen vahvuus ei ole ollut yliopistorankingit vaan todellinen yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Se ei synny johtajien juhlapuheista vaan arkisista käytännöistä: (1) diplomityöt tehdään pääosin teollisuudessa aiheista, jotka ovat yrityksille tärkeitä ja työstä maksetaan palkkaa, (2) diplomityössä tavoite on ratkaista oikea ongelma, (3) diplomityö johtaa usein pidempiaikaiseen työpaikkaan samassa yrityksessä, (4) myös teollisuudessa töissä oleva DI voi olla jatko-opiskelija ja valmistua tohtoriksi.

Jos halutaan, että DI:ksi valmistutaan 5 vuodessa, ratkaisu on selvä: otetaan käyttöön jo aikaa sitten ehdotetut opintoselitelit, joilla opiskelu olisi ilmaista normiajan eli viisi vuotta. Sen jälkeen opiskelija maksaisi opintonsa itse. Tämä muuttaa ainakin yliopistojen toimintamallit perusteellisesti. Se karsii opiskelijoiden itsensä etsimisen pois, supistaa akateemisen vapauden minimiin ja öljyää yliopiston opintoprosessit kuntoon, joka tuottaa tulosta normityöllä normiajassa. Diplomityöt tehdään normiajassa pääosin laitoksilla ja sallitaan myös diplomityöt, joissa mitään selvää ongelmaa ei ole ratkaistu, vaan työn kirjallinen osuus on vain raportti siitä, mitä tuli tehtyä.

Kustannuksena yhteiskunnan kannalta on, että yliopistojen sidos työ- ja elinkeinoelämään heikkenee merkittävästi. Toinen seuraus on, että työmarkkinat jäykistyvät, kun yksi joustava työvoimareservi menetetään. Tahdista pudonneet opiskelijat jäävät paikkaamaan aukkoa. Akateemiselta kannalta kustannus on, että opintojen sidos tutkimukseen heikkenee: kun asia on vasta tutkijan pöydällä, siitä on työlästä valmistella hyvin pureskeltua kurssia, jonka suorittaminen onnistuu aina normityöllä normiajassa. Koska akateemisella uralla eteneminen on kiinni vain julkaisuista, aloittelevan tutkijan ei kannata panostaa uusien kurssien luomiseen. Yliopistojen hallintokustannukset kasvavat, koska maksuja ja stipendiehtoja täytyy paimentaa ja opinto-ohjaukseen panostaa.

Koska myös jatko-opintoja halutaan kiihdyttää, ratkaisuksi on jo muodostunut se, että jatko-opiskelijaksi otetaan vain ne, joille koulu voi tarjota kokopäiväisen palkallisen paikan. Tämä

sulkee pois teollisuudesta tulevat osa-aikaiset jatko-opiskelijat pilaamasta tilastoja. Samalla katkeaa yksi perinne, joka on sitonut tekniikan alan yliopistoja ja teollisuutta yhteen.

Opintojen nopeuttaminen aiheuttaa siis sen, että suomalaiset tekniikan alan yliopistot menettävät ne harvat vahvuudet, joista meidät tunnetaan sekä kotimaassa että maailmalla. Ainakin nuo vahvuudet: vahva yhteistyö teollisuuden kanssa, ansiokkaat diplomityöt ja opetuksen vahva sidos sekä käytäntöön että tutkimukseen ovat vakavasti uhattuina. Uhriksi voi joutua myös teollisuutemme: se tunnetaan nopeana soveltajana, mikä vahvuus ymmärtääkseni syntyy osin vahvasta sidoksesta alan yliopistojen kanssa. Ovatko yritykset valmiita toimiin, joilla uhat voidaan välttää? Yliopistojen omin toimin uhkia ei voi torjua.